

Jaarverslag

van het Nederlandsch Economisch Historisch Archief (NEHA)

2023

The image shows two pages of a handwritten ledger from 1787. The left page is titled "Deel 1 Suikerrekening van" and the right page is titled "de Plantage Vossenburg Cedit". Both pages list months and amounts in florins and cents, with a total of 332.2 at the bottom of each page.

Month	Amount
Januari	31
Februari	34
Mart	21
April	12
Mai	17
Juni	20
Juli	14
August	20
September	20
October	26
November	19
December	23
Totaal	332.2

Month	Amount
Januari	24
Februari	18
Mart	7
April	14
Mai	14
Juni	2
Juli	16
August	12
September	12
October	20
November	13
December	17
Totaal	332.2

Inhoud

Van de voorzitter	3
Overeenkomst IISG-NEHA en bestuursorganen.....	4
Verzamelingen van het NEHA	6
Economisch-Historisch onderzoek in Nederland	11
Publicaties mogelijk gemaakt door NEHA.....	13
Activiteiten van het NEHA.....	15
Bijlagen.....	17

Afbeelding voorzijde: Rekening-en-Verantwoordingen van de plantages Vossenburg en Wayampibo, 1747. NEHA-Collectie Plantages Vossenburg, Wayampibo en Vredesteyn, Suriname en Brits Guyana

Van de voorzitter

Beste lezer,

Vol trots presenteren wij als NEHA-bestuur dit jaarverslag “nieuwe stijl”. Het komt voort uit een gezamenlijke wens van het bestuur en de Raad van Advies (RvA) om een aantrekkelijker verslaglegging te verzorgen voor de begunstigers van en geïnteresseerden in het Nederlandsch Economisch-Historisch Archief. Inhoudelijk bevat het verslag dezelfde informatie als voorheen, maar deze is meer verhalend opgeschreven en rijker geïllustreerd.

Het jaar 2023 was een jaar vol vernieuwing en gewenning voor het NEHA. Zoals in vorig jaarverslag vermeld, nam Jacques van Gerwen in 2022 na ruim 35 jaar afscheid als conservator van het NEHA (zie: <https://vakbondshistorie.nl/dossiers/meer-dan-35-jaar-als-spin-in-het-web-van-economisch-historisch-onderzoek/>). Zijn inzet, expertise en overzicht over het veld worden gemist, ook al zijn veel van zijn taken overgenomen door collega's. Ook in het bestuur hebben zich in 2023 nogal wat wijzigingen voorgedaan. Voorzitter Jan Lucassen heeft na drie termijnen het stokje overgedragen aan Elise van Nederveen Meerkerk (Universiteit Utrecht), en secretaris Jessica Dijkman wordt per 2024 vervangen door Jelle van Lottum (Huygens Instituut/Radboud Universiteit Nijmegen). Met Jan en Jessica neemt weliswaar een ruime schat aan ervaring afscheid van het bestuur, maar tegelijkertijd wint het bestuur aan nieuw elan.

Naast de reguliere taken van het bestuur (waarborgen en uitbreiden van de collectie; het bevorderen van onderzoek op het gebied van de economische geschiedenis; het mogelijk maken van publicaties en het stimuleren van het debat hierover), heeft het nieuwe bestuur als missie op zich genomen om de zichtbaarheid van het NEHA te vergroten, zowel in de archiefwereld, als in de academische wereld en via de website. Ook heeft het NEHA-bestuur zich beraden op de prioritering van de NEHA-collecties (zie 3. Verzamelingen van het NEHA).

Om de zichtbaarheid en activiteiten van het NEHA te waarborgen, heeft het bestuur, met instemming van de RvA, besloten tot het aanstellen van een extra bestuurslid voor “NEHA activiteiten”. Sinds het najaar van 2023 is daarom Selin Dilli (Universiteit Utrecht) ons als zesde bestuurslid komen versterken. Dit resulteerde al direct in een interessante bijeenkomst die wij, in samenwerking met de Stichting Bedrijfs geschiedenis in december organiseerden (zie 6. Activiteiten van het NEHA, met dank aan Selin Dilli en Claudia Hacke). Daarnaast zal de volgende NEHA-studiedag in november 2024 plaatsvinden.

Veel leesplezier!

Namens het bestuur,

Elise van Nederveen Meerkerk

Overeenkomst IISG-NEHA en bestuursorganen

In de overeenkomst tussen het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG) en Stichting het NEHA (NEHA) uit 2004 zijn vier taken omschreven die het IISG vanaf 1 januari 2005 van het NEHA overneemt en waarover het IISG jaarlijks aan het NEHA verslag doet:

1. Het behouden, uitbreiden, ontsluiten en ter beschikking stellen voor onderzoek, tentoonstelling en andere doeleinden van de verzameling van het NEHA;
2. Het verrichten van economisch-historisch onderzoek;
3. Het scheppen van mogelijkheden tot publicatie van onderzoeksresultaten van economisch-historisch onderzoek of het op enigerlei andere wijze verstrekken van informatie die voor de economische geschiedenis relevant is;
4. Het bevorderen van (debat over) de economische en bedrijfsgeschiedenis in de ruimste zin van het woord door het beleggen van bijeenkomsten ten behoeve van begunstigers van het NEHA en andere belangstellenden in de economische geschiedenis.

Vanaf 2017 is de hechte relatie tussen het NEHA en het IISG verder verankerd in de vernieuwde IISG-statuten waarin wordt gesteld dat het IISG ten doel heeft “het bevorderen van de wetenschappelijke studie van de internationale en nationale sociaaleconomische geschiedenis in de ruimste zin”. En dat het IISG dit doel tracht te bereiken door: “het uitbreiden, ontsluiten en in stand houden van een wetenschappelijke collectie op sociaaleconomisch-historisch gebied”.

Bij het IISG is Per Backhuis, medewerker van de afdeling Collectievorming, verantwoordelijk voor de economisch-historische collecties. Ontsluiting valt onder de verantwoordelijkheid van de afdeling Collectieverwerking en ter beschikking stelling onder de afdeling Publieksdiensten.

Het bestuur van het NEHA bestond in 2023 uit:

- Prof. dr. E.J.V. van Nederveen Meerkerk, voorzitter (2023-2026, eerste termijn)
- Dr. Jessica Dijkman, secretaris (2017-2023, tweede termijn)
- Drs. W. Terwisscha van Scheltinga, penningmeester (2022-2025, derde termijn)
- Prof. dr. K.J.P.F.M. Jeurgens, lid (2021-2024, tweede termijn)
- Prof. dr. J. Bolt, lid (2021-2024, tweede termijn)
- Dr. Selin Dilli (2023-2026, eerste termijn)

Het bestuur van de Stichting Het Nederlandsch Economisch-Historisch Archief (NEHA) en het bestuur van het Unger-Van Brero Fonds bestaan per 1 september 2010 uit dezelfde personen. Belangrijke doelstelling van dit fonds is het mogelijk maken van publicaties op het terrein van de economische geschiedenis, de historische demografie en de sociale geschiedenis, daaronder begrepen onder meer de koloniale geschiedenis, de landbouwgeschiedenis en de vrouwengeschiedenis. Daarnaast is het Unger-Van Brero Fonds betrokken bij bijzondere leerstoelen op het terrein van de sociaaleconomische geschiedenis. Beide stichtingen streven coördinatie en wederzijdse versterking van activiteiten met betrekking tot de economische

geschiedenis na. De stichtingen - ieder met eigen doelstellingen en middelen - zijn statutair verder geheel onafhankelijk van elkaar. Beide stichtingen hebben een ANBI-status.

Samenstelling Raad van Advies

In 2023 bestond de Raad van Advies van het NEHA uit de volgende personen:

- Jaap Barendregt, 2022-2025 (vijfde termijn)
- Ingrid Elferink, 2023-2026 (eerste termijn)
- Ben Gales, 2021-2024 (tweede termijn)
- Danielle van den Heuvel, 2023-2026 (eerste termijn)
- Ernst Homburg, 2023-2026 (derde termijn)
- Agnes Jongerius, 2021-2024 (derde termijn)
- Joke Mooij (2021-2024 (derde termijn – nam in 2023 afscheid)
- Vincent Lagendijk, 2023-2026 (eerste termijn)
- Rogier Overman, 2023-2026 (eerste termijn)
- Joep Schenk, 2023-2026 (eerste termijn)
- Chris Teulings, 2023-2026 (eerste termijn)
- Nout Wellink (2020-2023, tweede termijn – nam in 2023 afscheid)

Leerstoel

In 2023 is er geen sprake meer geweest van een NEHA-leerstoel. Tot medio 2021 bestond een dergelijke leerstoel aan de UvA, maar het bestuur besloot uit financiële overwegingen om geen nieuwe leerstoel in te stellen maar deze activiteit onder te brengen bij het Unger-Van Brero Fonds.

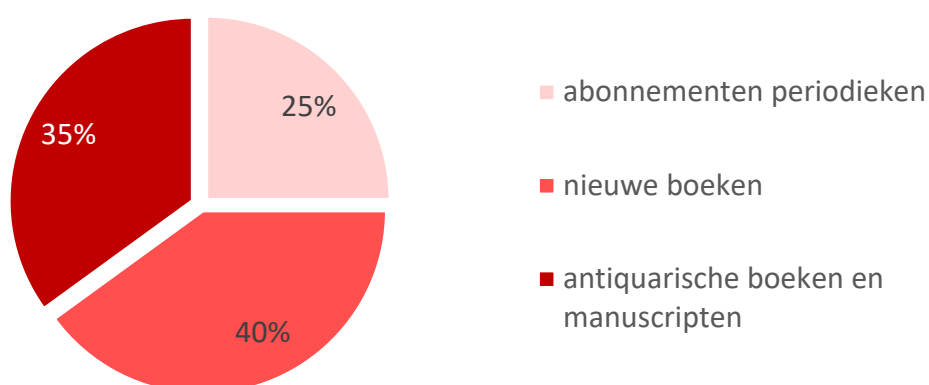
Verzamelingen van het NEHA

Acquisitie

In 2023 is bij het IISG veel aandacht besteed aan het herijken van het acquisitiebeleid voor het NEHA. Dit heeft geresulteerd in een conceptvoorstel voor beleid met betrekking tot de acquisitie van economisch-historisch en met name meer contemporair materiaal, waarbij de focus ligt op uniek, digitaal geboren materiaal dat niet elders bewaard wordt. In 2024 zal in samenspraak met het bestuur van het NEHA verdere invulling worden gegeven aan dit voorstel. In september 2023 heeft het NEHA-bestuur een vergadering belegd waarin het zijn prioriteiten voor collectievorming en ontsluiting heeft bepaald. Naast het formuleren van beleid is ook concreet verder onderzocht hoe bijvoorbeeld de verzameling van kerncollecties als de jaarverslagen van Nederlandse bedrijven voortgezet kan worden in het digitale tijdperk.

Het jaarlijkse aankoopbudget dat het IISG beschikbaar stelt bedraagt 25.000 euro. In de voorgaande jaren werd dit budget in grote lijnen als volgt besteed: abonnementen op periodieken (25 procent), nieuwe boeken (40 procent) en antiquarische boeken en manuscripten (35 procent). Bovendien is er bij het NEHA een bestemmingsreserve voor incidentele grote aankopen.

Figuur 1: verdeling nieuwe aanwinsten 2023

Boeken

In 2023 zijn 80 nieuwe boeken die passen in het acquisitieprofiel van het NEHA besteld via Boekhandel Erasmus. Daarnaast is een collectie jubileumboeken van verscheidene Nederlandse bedrijven geschonken door het historisch onderzoeksbureau Verhoog & Warmerdam en toegevoegd aan de collectie. Een overzicht van verworven antiquarische boeken en manuscripten (door aankoop en/of schenking) is opgenomen in Bijlage 1.

In mei 2022 is een omvangrijke aanvulling op het archief van de Werkgeversvereniging AAVN¹ naar het IISG verhuisd. Dankzij een financiële bijdrage van de AAVN werd in 2023 een begin gemaakt om deze aanvulling samen met eerdere aanvullingen uit de periode 1985-2013 te

¹ ARCH00191 <https://hdl.handle.net/10622/ARCH00191> (in 1972 door het NEHA aan het IISG overgedragen)

inventariseren, de werkzaamheden zijn begin 2024 afgerond. Daarnaast is de organisatie van de overbrenging van digital born archief van de AAVN hervat en is een eerste aanvulling op het archief van AAVN bestaande uit digital born materiaal dat de periode na 2013 bestrijkt overgebracht naar het IISG. Naast contact met organisaties die hun archieven reeds bij het IISG bewaren zijn er gesprekken gevoerd met verschillende archiefvormers die een rol speelden of spelen in de Nederlandse economie, waaronder de NVVK (Nederlandse Vereniging voor Volkskrediet) en Stichting Multinationale Ondernemingsraden. In 2024 wordt verder onderzocht of het NEHA/IISG de meest geschikte instelling is om het archief van deze organisaties te bewaren.

Een andere toevoeging aan de collecties betreft de registers van het Korendragersgilde in Amsterdam (zie kadertekst op pp. 8-9). De drie registers, in totaal bijna 1000 beschreven vellen, bieden inzicht in de inkomsten en uitgaven van het gilde, over een relatief lange periode, namelijk van 1596 tot 1890. Het gaat om uniek materiaal dat inzicht biedt in de organisatie en het geheel van sociale voorzieningen van de grootste corporatie van havenwerkers van Amsterdam in de vroegmoderne tijd die een belangrijke rol speelden in de graanhandel, gekarakteriseerd als de 'moedernegotie' van de vroegmoderne Republiek. De registers zijn in bewaring gegeven aan het NEHA door Ruud Paesie, die ze heeft verzameld en gebruikt als voornaamste bron voor zijn proefschrift over de sociaaleconomische geschiedenis van deze organisatie.² De registers zullen verwerkt worden in 2024. Ook andere stukken met betrekking tot onder andere de zeevaart in de vroegmoderne Republiek uit de omvangrijke collectie van Ruud Paesie zullen op termijn in bewaring gegeven worden aan het NEHA om gebruik door derden te faciliteren.

Naast publicaties, archieven en archivalia, worden andere soorten collecties gevormd en verzameld. In samenwerking met Joost Dankers, Marten Boon en Bram Bouwens van de Universiteit Utrecht is in 2023 verkend of het mogelijk is om breed opgezet interview-project te initiëren, dat zich richt op vraagstukken rondom duurzaamheid in het Nederlandse bedrijfsleven vanaf de jaren 1980. Het IISG zal een rol gaan spelen in het bewaren van en bieden van toegang tot deze interviews. In 2024 zal dit project nader vorm krijgen. Ook de interviews die Naomi Woltring heeft afgenomen in het kader van het onderzoeksproject *Market Makers. A political history of neoliberalism in the Netherlands (1945-2002)* zullen naar alle waarschijnlijkheid in 2024 worden overgebracht. Het gaat in beide gevallen om unieke primaire bronnen die zonder tussenkomst van het IISG waarschijnlijk niet duurzaam bewaard worden en toegankelijk zijn. Het materiaal biedt perspectieven op de Nederlandse economische geschiedenis die bijvoorbeeld niet in archieven te vinden zijn en vullen bestaande bronnencorpora aan.

Naast acquisitie van de economisch-historische collecties is er materiaal verzameld met betrekking tot arbeid en arbeidsverhoudingen waarbij er een groot raakvlak is met het economische domein en dat van nut is voor toekomstig onderzoek naar het functioneren van de economie. Archieven met betrekking tot arbeid en arbeidsverhoudingen kunnen ook inzicht bieden in relevante economische thema's en ontwikkelingen, zoals de digitalisering en platformisering van de economie, arbeidsmigratie en debatten rondom duurzaamheid. In het

² <https://www.paesie.nl/dragendbestaan.html>

kader van collectievorming voor de Nederlandse collecties van het IISG is de overbrenging van archiefmateriaal van organisaties als Fair Work en Clean Clothes Campaign besproken. Dergelijk archiefmateriaal biedt inzicht in de transformatie van de economie en de invloed hiervan op werk en werkverhoudingen in Nederland. Ook worden er gesprekken gevoerd met andere organisaties, zoals Extinction Rebellion Nederland en Milieudefensie, die informatie produceren die van belang kan zijn voor toekomstig onderzoek naar het (dis)functioneren van de economie en vraagstukken rondom economische duurzaamheid.

Uitgelicht: Drie kloeke folianten. Bijna driehonderd jaar geschiedenis van Amsterdamse korendragers

Door Ruud Paesie

In 2009 nam de eigenaar van Boekhandel & Antiquariaat B.M. Israël contact met mij op en vroeg mij of ik interesse had in de jaarlijkse rekeningen en verantwoordingen van het Amsterdamse Korendragersgilde. De genoemde administratie bestond uit drie kloeke folianten over de periode 1596-1890: bijna driehonderd jaar financiële administratie van een omvangrijk Amsterdams transportgilde. Volgens de eigenaar waren deze manuscripten al enkele tientallen jaren in hun bezit. We kwamen tot een vergelijk en ik kocht de stukken aan.

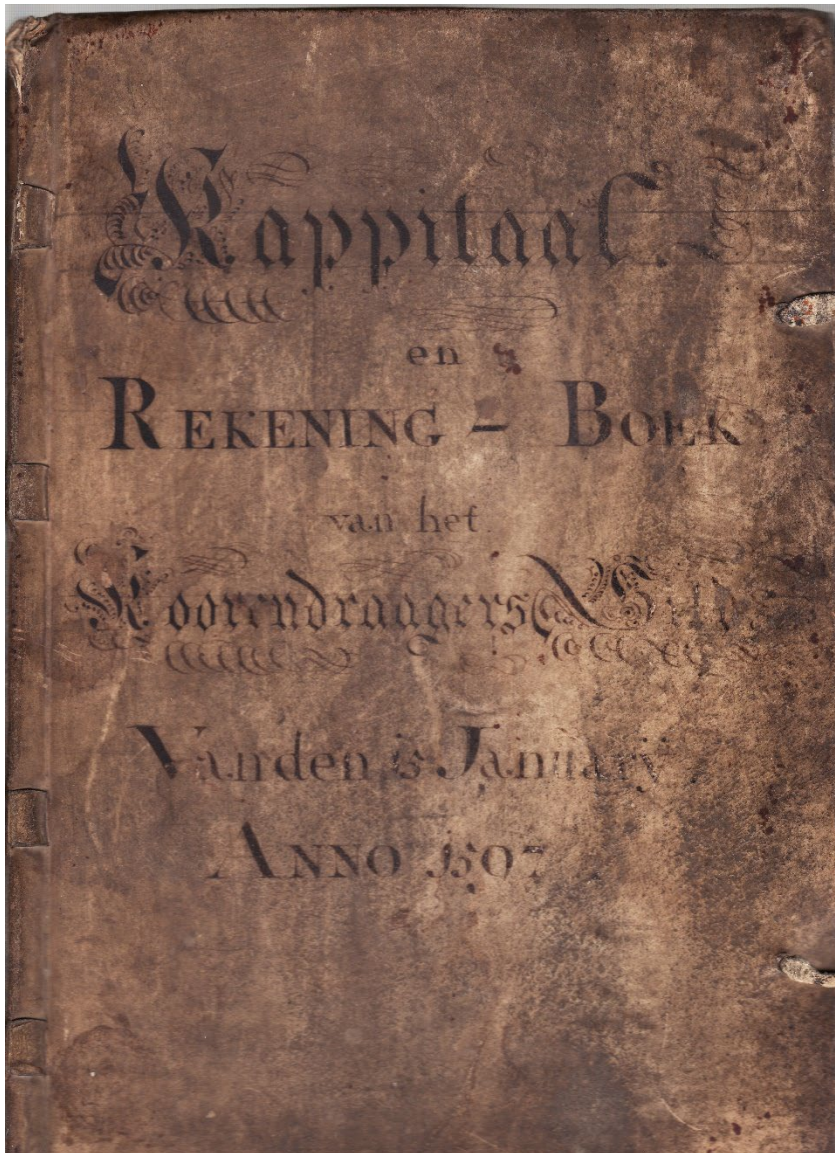
Waardoor deze unieke stukken op de markt zijn terechtgekomen en niet in het Amsterdamse Stadsarchief zijn beland is niet bekend. Toch is daar wel enige duiding aan te geven. De drie folianten met bijna duizend beschreven bladzijden bleven in bezit van de korendragers. Pas na de Tweede Wereldoorlog kwamen die bij het genoemde antiquariaat terecht. Uitgever en antiquaar Max Israël (1916-2001) verkocht niet direct een pas verworven boek. Hij wilde zo'n boek nog even bij zich houden 'om het te koesteren' en zo vergingen nog eens zo'n tientallen jaren.

De financiële overzichten

Tussen de formele afschaffing van de gilden in 1798 en de definitieve opheffing in 1820 verstreken ruim twintig jaar. Tot 1820 beperken de aantekeningen zich tot de namen van de twee afgaande, twee zittende en de twee nieuwe overliden en de totale jaarinkomsten, - uitgaven en het nieuw berekende saldo. Daarna tekende de stedelijke secretaris voor gezien en akkoord, zoals dat al vanaf 1596 plaatsvond. Dit eerste kasboek bevat 338 beschreven foliobladzijden.

Vanaf 1820 hielden de overliden een nieuw kasboek bij, waarin zij alle inkomsten en uitgaven noteerden, alsmede de namen van nieuwe korendragers en de huurders van de pakhuizen, die de corporatie in bezit had. Daarin treffen we niet alleen inkomsten aan uit contributies, entreegelden, waardepapieren en verhuur van roerend en onroerend goed, maar ook alle uitgaven aan salarissen, wekelijkse uitkeringen aan oude en zieke leden en de onderhoudskosten van de benodigde draagzakken en onroerend goed. Dit tweede grootboek eindigt in 1864 en telt 434 foliobladzijden.

Daarna volgde het derde en laatste kasboek over de jaren 1865 tot en met 1890 en bevat 200 foliobladzijden. In januari 1890 maakte het Amsterdamse bestuurscollege bekend dat de band tussen gemeentebestuur en de korendragers zou worden opgeheven. Omdat alle bestaande besluiten en vorderingen ten aanzien van de korendragers op 1 juli 1890 zouden worden opgeheven, werd een reglement, 'Regelende het beheer van het Korendragersfonds' tot aan het genoemde tijdstip van kracht. Daarna kon een eigen, geheel zelfstandige corporatie worden opgericht, wat ook geschiedde. De laatste korendrager overleed in de Tweede Wereldoorlog.

Afbeelding: Het eerste kapitaal- en rekeningenboek van het korendragersgilde. Fotograaf: Ruud Paesie

Ontsluiting, collectiebeheer en digitalisering

Betere ontsluiting van de Velle collectie en andere collecties³

In lijn met de eerder voorgestelde accentverschuiving in de acquisitie van met name publicaties⁴, is in 2023 voorgesteld om een gedeelte van het acquisitiebudget, namelijk 20.000 euro in te zetten voor de verbetering van de inventarissen van een aantal collecties, met het oog op het verbeteren van de vindbaarheid en toegankelijkheid, verbetering van het beheer en uiteindelijk digitalisering. Dit is vergelijkbaar met de inzet van een gedeelte van het acquisitiebudget van het IISG waar naast voor de acquisitie van materiaal ook middelen ingezet worden om de toegankelijkheid van bestaande collecties te verbeteren door nadere bewerking en digitalisering.

³ ARCH03971 <https://hdl.handle.net/10622/ARCH03971>

⁴ Zie Jaarverslag economisch historische activiteiten NEHA-IISG 2022

Op basis van een aantal criteria (uniciteit, kwetsbaarheid en inhoudelijke relevantie) zijn een aantal collecties geselecteerd waarna uiteindelijk is gekozen om de inventaris van de Velle collectie, een zeer rijke, diverse internationale collectie economisch-historische bronnen die de periode van 1400 tot 1925 bestrijkt, te verbeteren. In overleg met de afdeling collectieverwerking is een voorstel geformuleerd: de bestaande gedetailleerde beschrijvingen op stuksniveau worden geüniformeerd, aangevuld en overgezet naar Encoded Archival Description (EAD) zodat de collecties op itemniveau doorzocht kunnen worden. Daarnaast worden de verschillende sub-collecties geïntegreerd in een overkoepelende inventaris en wordt het materiaal overgepakt in zuurvrije mappen. Tenslotte zal onderzocht worden in hoeverre de *provenance* (geschiedenis van het eigendom, beheer en eigendom van een item of verzameling) van de verzameling en individuele stukken achterhaald kan worden. In 2024 zal de uitvoering plaatsvinden.

Overig

Tenslotte is de toegankelijkheid van een aantal NEHA collecties verder verbeterd. Een aantal aanvullingen met betrekking tot Willem Willemsz. Baars, oprichter en directeur van N.V. Betaalzegelkas en Voorschotbank De Schakel is verder verwerkt en raadpleegbaar.⁵ Daarnaast is de collectie Prospectussen van L. Huysinga, die relevant materiaal voor de financiële geschiedenis in het algemeen en voor de financiële geschiedenis met betrekking tot de Nederlandse koloniën in het bijzonder bevat, gecontroleerd en omgepakt in zuurvrije mappen, met het oog op verdere bewerking en digitalisering in de toekomst.⁶

Metamorfoze

In 2022 is het archief van de verbruikscoöperatie COOP Nederland, dat de periode van 1882 tot 1973 bestrijkt,⁷ ingediend en goedgekeurd bij Metamorfoze. De inventarisatie is dankzij een financiële bijdrage van COOP Nederland in 2023 afgerond evenals de voorbereidingen voor de digitalisering. De COOP collectie is gepresenteerd tijdens een bijeenkomst van de Vrienden van het IISG, met een toelichting van Pieter Steenbergen, auteur van *Ons Voor Ons. Een boek over 150 jaar veerkracht van consumentencoöperatie Coop*, een recent verschenen geschiedenis van de COOP.

Voor het traject Boeken Kranten Tijdschriften worden de volgende titels gedigitaliseerd en daarna doorzoekbaar aangeboden via delpher.nl:

- Prys-courant der effecten (Nicolaas Cotray), 1796-1842 (bruikleen Stichting Capital Amsterdam)
- De Nederlandsche Naamloze Vennootschappen, 1923-1948

Bruiklenen

Bruiklenen van het NEHA materiaal lopen via de afdeling Publieksdiensten van het IISG. Er waren in 2023 geen nieuwe bruiklenen. De volledige lijst met bruiklenen is te raadplegen via de NEHA website: [NEHA Bruiklenen Alfabetisch Overzicht.pdf](#)

⁵ De archiefstukken zijn onderdeel van de Collectie NEHA. Kleine archieven en losse stukken (ARCH04555) <https://hdl.handle.net/10622/ARCH04555>

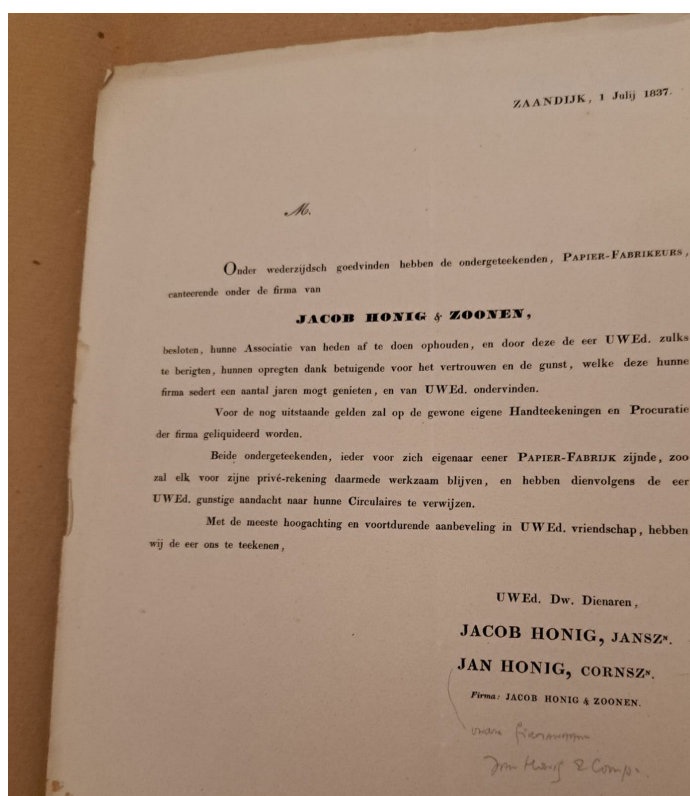
⁶ ARCH03758 <https://hdl.handle.net/10622/ARCH03758>

⁷ ARCH04719 <https://hdl.handle.net/10622/ARCH04719>

Bemiddeling

Het IISG bemiddelt bij het onderbrengen van particuliere bedrijfsarchieven en bedrijfsarchivalia bij openbare archiefbewaarplaatsen. Op 14 november werden bij veilinghuis Burgersdijk en Niermans archiefstukken geveild van de beurtschipper Otto de Kat uit Dordrecht. In overleg met Stadsarchivaris van Dordrecht is besloten om hier niet op te bieden, zodat deze stukken verworven konden worden door het Stadsarchief Dordrecht. Het NEHA bestuur is geadviseerd om Collectie Otto de Kat (Dordrecht)⁸, over te dragen aan het Stadsarchief Dordrecht.

Het IISG is benaderd door het Gemeentearchief Zaanstad (GAZ). Het GAZ wil een bruikleenovereenkomst opstellen voor de zes 'Zaanse' archieven⁹ die in 1971-1973 door het NEHA aan het Rijksarchief in Noord-Holland (RANH) zijn overgedragen en die het RANH in 1998 overgedragen heeft aan het GAZ. Het IISG heeft het NEHA bestuur geadviseerd deze overeenkomst op te laten stellen. In 2024 zal de formele afwikkeling plaatsvinden. De voorzitter en secretaris van het NEHA-bestuur zullen in 2024 het GAZ bezoeken en de bruiklenen inspecteren. Verslaglegging hierover volgt in het NEHA-jaarverslag over 2024.

Afbeelding: Archiefstuk van het NEHA in bruikleen van het GAZ, Familie Honig en firma. Fotograaf: Elise van Nederveen Meerkerk

⁸ ARCH03729 <https://hdl.handle.net/10622/ARCH03729>

⁹ Het betreft de archieven van:

- Familie Honig, oliemolenaars en papierfabrikanten in de Zaanstreek, 1744-1889
- Weverijen D. van Leyden & Zoon NV, Krommenie, 1853-1963
- NV Papier- en Papierwarenfabriek Gebr. de Jong, Westzaan 1868-1958
- Fa. Van der Stadt, timmerbedrijf, Zaandam 1792-1870
- Jacob Avis, blauwselfabriek, Koog aan de Zaan, 1888-1898
- J. Veltrup, bankiers, Zaandam 1872-1916

Economisch-Historisch onderzoek in Nederland

Een belangrijke taak van het NEHA is het bevorderen van het economisch-historisch onderzoek in Nederland. Sinds 2005 is het economisch-historisch onderzoek geïntegreerd in de onderzoeksafdeling van het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis. Van onderzoek naar ondernemers, bedrijfsleven en verzekeringswezen heeft het NEHA-onderzoek in Amsterdam zich in de laatste decennia verschoven naar het slavernijverleden en de economische consequenties daarvan. Daarnaast vindt ook onderzoek plaats naar de rol van kolonialisme op economische ontwikkeling in het globale zuiden, onder meer door Ulbe Bosma, maar blijft ook onderzoek naar industrialisatie in Nederland op de agenda staan, zoals het werk van Bas van Leeuwen.

In bijlage 2 is een overzicht te vinden van alle projecten die momenteel plaatsvinden op het IISG die een sterk economisch-historische component bevatten. Enkele voorbeelden die in 2023 bijzondere aandacht verdienen zijn:

De publicatie van het boek *Staat en Slavernij*, onder meer onder redactie van IISG-onderzoeker Matthias van Rossum. Het boek brengt het Nederlandse slavernijverleden en zijn doorwerkingen in kaart en legt de basis voor een kennisagenda later dit jaar. De studie is onderdeel van een gezamenlijk project dat op verzoek van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties wordt uitgevoerd door het Koninklijk Instituut voor Taal-, Land-, en Volkenkunde (KITLV), het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG), het Nationaal instituut Nederlands slavernijverleden en erfenis (NiNsee) en de Universiteit van Curaçao (UoC).

In april 2023 is Eva Seuntjens gestart met het project “Slavery Insured: A study into the Amsterdam Assurantie Compagnie 1771 and its involvement in the Dutch slave economy, 1771-1873”. Het onderzoek vloeit voort uit een vooronderzoek uitgevoerd door Prof. Dr. Pepijn Brandon en dr. Sabine Go, tevens begeleiders van dit project. Zij deden in opdracht van Nationale Nederlanden onderzoek naar de slavernijbetrokkenheid van NN’s rechtsvoorgangers. Op basis van dit onderzoek is besloten om één van die rechtsvoorgangers centraal te stellen in de vorm van een promotieonderzoek: De Assurantie Compagnie van 1771. Naar de rol van verzekeraars in de wereldwijde Nederlandse betrokkenheid van de slavernij is nog maar weinig onderzoek verricht. Deze studie onderzoekt hoe en in welke mate de Assurantie Compagnie van 1771 betrokken was bij slavenhandel en slavernij, en welke gevolgen deze betrokkenheid had voor de slaafgemaakten, Compagnie en firmanten. Op basis van een boekhoudkundige reconstructie van de bronnen van de Assurantie Compagnie 1771 worden vragen beantwoord over de omvang, vorm en gewicht van deze betrokkenheid. Dit onderzoek kijkt ook naar de praktische organisatie van de betrokkenheid van de slavernij, de verhouding tussen de slavernijgerelateerde activiteiten van de Assurantie Compagnie van 1771 en van andere spelers bij de

verzekeringssector in de achttiende en negentiende eeuw, en de gevolgen van de activiteiten van de Assurantie Compagnie van 1771 en haar firmanten voor de levens van slaafgemaakten.

Naast bij het IISG in Amsterdam, vindt op tal van andere wetenschappelijke instellingen in Nederland economisch-historisch onderzoek plaats. De belangrijkste onderzoeksgroepen bevinden zich thans (in alfabetische volgorde) in:

- Rijksuniversiteit Groningen (onder meer het Center for Economic Growth and Development, en de afdeling Sociale en Economische Geschiedenis)
- Universiteit Leiden (Sociale en Economische Geschiedenis)
- Universiteit Utrecht (bij de onderzoeksgroep Economische en Sociale Geschiedenis)
- Wageningen Universiteit (bij de leerstoelgroep Economische en Milieugeschiedenis)

Verder gebeurt verspreid over onderzoeksinstellingen in Nederland interessant economisch-historisch onderzoek, vaak op het snijvlak met de sociale en demografische geschiedenis. Voorbeelden zijn: Radboud Universiteit Nijmegen, Economische, Sociale en Demografische Geschiedenis; Vrije Universiteit Amsterdam; Erasmus Universiteit Rotterdam; Technische Universiteit Eindhoven.

Een aantal belangrijke verworvenheden van deze onderzoekers dient niet onvermeld te blijven. Zo ontvingen dr. Daniel Dr Daniel Gallardo Albarrán (Wageningen UR), prof. dr. Jutta Bolt (RUG/Lund Universiteit) en Jeanne Cilliers (Lund) in januari 2023 een onderzoekssubsidie van circa 400.000 euro van de Zweedse Onderzoeksraad voor hun project 'Unhealthy development: the origins of health inequalities in Sub-Saharan Africa, 1900-1960'. Het doel van dit project is het beschrijven en verklaren van de ongelijke invoering en verspreiding van gezondheidszorg en sanitaire voorzieningen in koloniaal Afrika tussen 1900 en 1960.

Op 7 en 8 juni werd in Leiden de workshop 'Risk and Entrepreneurship – Old Discussions, Innovative Questions, New Insights' gehouden, met als keynote speaker Anthony Hopkins (Cambridge University). Op deze workshop presenteerden 15 economisch historici werk over de historische rol van ondernemers in het oplossen van maatschappelijke problemen door innovatie. Zowel grote als kleine bedrijven kwamen aan bod, in verschillende delen van de wereld.

Afbeelding: prof. Anthony Hopkins

In juli 2023 ontving dr. Katharine Frederick (Universiteit Utrecht) de Keetje Hodshon Prijs (€10.000,-) voor haar dissertatie 'Deindustrialization in East Africa: Textile Production in an Era of Globalization and Colonization, c. 1830-1940'.

Afbeelding: Kate Frederick (rechts) ontvangt de Keetje Hodshon Prijs

Publicaties mogelijk gemaakt door NEHA

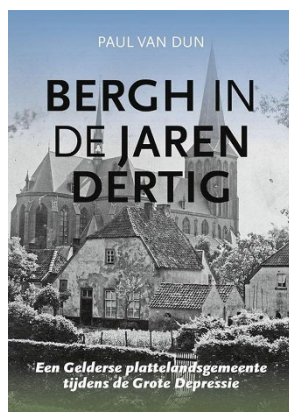
Uitgaven namens het NEHA

Sinds 2005 wordt, mede namens IISG en NEHA, het *Tijdschrift voor Sociale en Economische Geschiedenis* (*The Low Countries Journal of Social and Economic History*) uitgegeven. Sinds 2021 gebeurt dit bij Leuven University Press. In 2023 verschenen onder meer een special issue over migratie, artikelen over de stedelijke nijverheid in achttiende-eeuws Antwerpen en over middeleeuwse wijnbouw in Schoonhoven, en een dossier over Jan Tinbergen.

Uitgaven gesubsidieerd m.m.v. het Unger-Van Brero Fonds:

- Paul van Dun, *Bergh in de jaren dertig. Een Gelderse plattelandsgemeente tijdens de Grote Depressie* (Hilversum: Verloren 2023).
- Jan Middendorp, *Grenswerk. Economen tussen wetenschap en politiek* (Amsterdam: Boom 2023).
- Joris Oddens, *Op veler verzoek. Inclusieve politiek in Nederland (1780-1860)* (Amsterdam: Boom 2023).
- Ruud Paesie, *Dragend bestaan: Amsterdamse korendragers in historisch perspectief, ca. 1525-ca. 1940* (Hilversum: Verloren 2023).

Activiteiten van het NEHA

Samenvatting van de studiemiddag “De verholde rol van vrouwen in bedrijfsgeschiedenis”

(<https://www.stichtingbedrijfsgeschiedenis.nl/studiemiddag-de-verholde-rol-van-vrouwen-in-bedrijfsgeschiedenis/>)

Afbeelding: Warenhuis Vanderveen, 1930, met een van de Vanderveen-vrouwen achter de toonbank. Drents Archief, 0852 Archief van Warenhuis Vanderveen, Assen, inv.nr. 60.

Op vrijdag 1 december vond in Utrecht een studiemiddag plaats die zich richtte op de vaak onvermelde bijdrage van vrouwen in het bedrijfsleven, zowel historisch als hedendaags. Het doel was om de rol van vrouwen in de bedrijfsgeschiedenis beter te begrijpen en zichtbaar te maken, met een focus op de 20ste eeuw en verschillende sectoren, zoals de financiële markt en familiebedrijven. De opkomst was hoog – ongeveer dertig aanwezigen – en de discussies waren levendig.

Drie (bedrijfs)historici presenteerden hun recente onderzoeken: Selin Dilli over de diversiteit van vrouwelijk ondernemerschap in Nederland (1899-2020), Joke Mooij over vrouwen in de financiële sector tussen 1900 en 1940, en Claudia Hacke over gendergelijkheid in familiebedrijven (1900-2020). Na de presentaties vond er een paneldiscussie plaats, waarin de methodologische uitdagingen van onderzoek naar vrouwen in de bedrijfsgeschiedenis aan bod kwamen. Deelnemers bespraken stellingen over het beperkte historisch onderzoek en de impact van archivering op de zichtbaarheid van vrouwen in de bedrijfsgeschiedenis, waarbij Per Backhuis (collectievormer voor het NEHA bij het IISG) was uitgenodigd. De middag eindigde met een oproep tot verdere samenwerking tussen NEHA en IISH om de rol van vrouwen in de bedrijfsgeschiedenis beter te documenteren en te onderzoeken. Meer in het algemeen past dit in het bredere streven in het acquisitiebeleid van IISG/NEHA om onder-representeerde groepen in archiefmateriaal meer zichtbaar te maken.

Aankondiging

In november 2024 organiseert het NEHA zijn volgende studiemiddag, getiteld *Een Historische Blik op Economische Ongelijkheid en Samenleving* op het IISG te Amsterdam.

In het licht van de groeiende maatschappelijke belangstelling voor inkomensongelijkheid en de verdeling van winsten, organiseert het NEHA een workshop die deze urgente thema's onder de loep neemt. Deze workshop is bedoeld om verschillende perspectieven uit nieuw wetenschappelijk onderzoek en het lopende publieke debat te verkennen en inzichten te delen over inkomensongelijkheid en winstverdeling, zowel op nationaal als internationaal niveau. Ook de rol van banken in deze kwesties komt uitgebreid aan bod.

Voor meer informatie en het programma, zie de NEHA-website: www.neha.nl

Bijlagen

Bijlage 1: Bijzondere aanwinsten 2023

Met dank aan Per Backhuis

Collection of tracings of ancient coins. England, c. 1890.

Aankoop Bernard Quaritch

Notebook, 4to (20.5 x 16.5 cm), comprising blank pages with 164 loosely inserted small slips of tracing paper bearing images of coins etc. in ink, grouped by category and captioned in English or Swedish, all in the same hand; very good; original blue marbled paper wrappers; slightly worn; small bookplate of C.E. Fewster.

A collection of very accomplished tracings of ancient coins, as well as coats of arms, seals, medals, and medallion portraits, from the library of Charles Edward Fewster of Hull (1847-1896), paint manufacturer, antiquary, collector, and a member of the Numismatic Society. Ancient coins are depicted on 103 slips, including thirty-seven 'Jewish', thirty-five 'Roman', and twenty-four 'Greek'. According to the accompanying captions, the anonymous tracer copied many from articles by F.R. Conder in the Bible Educator, and from F.W. Farrar's The Life of Christ, while others are described as being at the British Museum, Oxford, and Vienna. They are extremely well done, and include images of Augustus, Tiberius, Caligula, Vespasian, Hadrian, and Caracalla; Philip of Macedon and Alexander the Great; Hercules and Venus; the Colossus of Rhodes and Praxiteles' Aphrodite of Knidos; and Herod. Many of the remaining slips display a particular interest in Swedish heraldry, history, and seals, with captions in Swedish. There is also a small set of tracings of medals of Charles IX of France and Catherine de' Medici relating to the St Bartholomew's Day massacre. Also inserted is a handsome design for a floral frame, with arms at the head bearing the motto 'Absque virtute nihil'.

Korendragersgilde

In bewaargeving Ruud Paesie

Drie registers van de financiële administratie van het Korendragersgilde (1596-1890) en een schriftje met overzicht van leden en weduwen van oud-leden (1937).

Jubileumboeken

Schenking Verhoog & Warmerdam

30 Jubileumboeken van Nederlandse bedrijven geschreven en gepubliceerd door het historisch onderzoeksbureau Verhoog & Warmerdam

Bijlage 2: Overzicht van alle economisch-historische activiteiten binnen het IISG in 2023

Met dank aan Karin Hofmeester

Economisch-historisch onderzoek op het IISG

Bas van Leeuwen heeft zijn economisch-historisch onderzoek naar economische en human capital ontwikkeling voortgezet. Een publicatie die hieruit voortkwam was:

- van Leeuwen, B., Bosma, U., & Wang, M. (2023). Industrial revolutions in a globalizing world, 1760–present. In P. Bianchi, S. Labory, & P. R. Tomlinson (Eds.), *Handbook of Industrial Development*. Edward Elgar Publishing Ltd., 18-36.

HisGIS Nederland: Digitaliseren, Vectoriseren en Modelleren van het oudste kadastrale kaarten en registers van Nederland (ca. 1832)

In 2023 heeft het IISG een substantiële bijdrage van €750,000 verworven van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed en het Ministerie van OC&W waardoor we de komende drie jaar intensief verbeteringen en uitbreidingen aan het [HisGIS.nl](https://www.hisgis.nl/) project uit kunnen voeren. Dit doet het IISG samen met Team Geo van de afdeling Digital Infrastructure van het KNAW Humanities Cluster (HuC). Het HisGIS project is ontstaan bij de Fryske Akademy, maar sinds 2019 ondergebracht bij het HuC. In het project wordt beoogd om circa 17.000 kaarten met daarop circa 3 miljoen percelen in stad en platteland te digitaliseren, samen met de gegevens over hun eigenaren (naam, beroep, etc.), grondgebruik, en waardebeoordeling. Toegang tot deze unieke bron, gebruikt door beleidsmakers, economische historici, archeologen, ecologen en studenten, zal de komende jaren sterk worden verbeterd.

<https://www.hisgis.nl/>

<https://iisg.amsterdam/nl/blog/hisgisnl-nieuwe-financiering>

Historical Atlas of the Low Countries (1350-1800) (HALC)

In het najaar van 2023 is na enkele jaren werk een volledige versie van de GIS database met lokale historische grenzen voor de Nederlanden (waaronder de volledige Benelux) vrij beschikbaar gekomen (<https://hdl.handle.net/10622/PGFYTM>). Een bijpassend artikel is verschenen in het *Research Data Journal for the Humanities and Social Sciences*. Op termijn moet de HALC samen met de door IISG beheerde NLGIS bestanden met historische gemeentegrenzen beschikbaar komen in één systeem dat ook aansluit bij moderne datalagen (zoals CBS). Hiermee ontstaat het eerste historische GIS op gemeenteniveau ter wereld dat zo'n lange periode beslaat, en waarmee effectieve en consistente analyse van diverse historische statistieken mogelijk wordt.

- Stapel, R.J., 'Historical Atlas of the Low Countries. A GIS Dataset of Locality-Level Boundaries (1350–1800)', *Research Data Journal for the Humanities and Social Sciences* 8 (2023) 1–33 <doi:[10.1163/24523666-bja10033](https://doi.org/10.1163/24523666-bja10033)>.

(Re)counting the Uncounted. Replication and Contextualisation of Dutch and Belgian Premodern Population Estimates (1350-1800)

Dit NWO Replicatiestudies project wordt geleid dr. Rombert Stapel (IISG). In 2023 zijn de eerste datacollecties beschikbaar gekomen (<https://datasets.iisg.amsterdam/dataverse/recountingtheuncounted>). Het doel van het project is om vier van de meest gebruikte en meest recente bevolkingsschattingen voor de Nederlanden (het gebied dat ongeveer overeenkomt met Nederland, België en Luxemburg) te repliceren voor de periode vóór 1800: Faber et al. 1965, Blockmans et al. 1980, Klep 1991, en Paping 2014.

Op 16 oktober 2024 wordt het project in formele zin feestelijk afgesloten en zullen de eerste resultaten worden gepresenteerd. Diverse wetenschappelijke presentaties van de resultaten, waaronder op de World Economic History Conference en ESSHC staan voor 2024 op de planning.

- Stapel, Rombert, 'Conflating Historical Population Statistics Using a Historical GIS with a Flexible Semantic Model for Premodern Administrative Units in the Low Countries: The *(Re)counting the Uncounted* and *Historical Atlas of the Low Countries* Projects', in: *GeoHumanities '23: Proceedings of the 7th ACM SIGSPATIAL International Workshop on Geospatial Humanities* (Hamburg, Germany: ACM 2023) 56–59 <doi:[10.1145/3615887.3627756](https://doi.org/10.1145/3615887.3627756)>.

Staat en Slavernij

De Nederlandse staat was doelbewust, langdurig en structureel betrokken bij de koloniale slavernij in de Atlantische en Aziatische wereld. Deze koloniale slavernij droeg bij aan de Nederlandse economische voorsprong en leidde tot structurele veranderingen in de samenlevingen waar slaafgemaakten vandaan werden gehaald en in voormalig gekoloniseerde samenlevingen over de hele wereld. De gevolgen en doorwerkingen zijn in Nederland en wereldwijd nog altijd van invloed.

Dit concluderen onderzoekers in het boek *Staat en slavernij: het Nederlandse koloniale slavernijverleden en zijn doorwerkingen* (red. Rose Mary Allen, Esther Captain, Matthias van Rossum, Urwin Vyent). <https://open.overheid.nl/documenten/470dc859-6cb7-4df5-b448-13985dec31bb/file>

Het boek brengt het Nederlandse slavernijverleden en zijn doorwerkingen in kaart en legt de basis voor een kennisagenda later dit jaar. De studie is onderdeel van een gezamenlijk project dat op verzoek van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties wordt uitgevoerd door het Koninklijk Instituut voor Taal-, Land-, en Volkenkunde (KITLV), het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG), het Nationaal instituut Nederlands slavernijverleden en erfenis (NiNsee) en de Universiteit van Curaçao (UoC).

Het boek bevat artikelen van verschillende IISG medewerkers en fellows:

‘Gedwongen verplaatsing en illegale slavenhandel na de afschaffing’ – Ulbe Bosma

‘Slavernij, kolonialisme en de financiële sector’ – Pepijn Brandon

‘Koloniale onvrije arbeid in negentiende eeuws NederlandsIndië’ – Jan Breman

‘Nederlands Brazilië tussen 1630 en 1654’ – Erik Odegard

‘Nederlanders in Atlantisch Afrika voor 1800’ — Filipa Ribeiro da Silva

‘De economische en sociale impact van het Nederlandse koloniale slavernijverleden’ – Matthias van Rossum

‘Het koloniale slavernijverleden en doorwerkingen: bevindingen’ – Rose Mary Allen, Esther Captain, Matthias van Rossum en Urwin Vyent

Onderzoeken naar slavernij gerelateerde economische activiteiten van rechtsvoorgangers Nationale Nederlanden en A.S.R.

In april 2023 is Eva Seuntjens gestart met het project “Slavery Insured: A study into the Amsterdam Assurantie Compagnie 1771 and its involvement in the Dutch slave economy, 1771-1873”. Het onderzoek vloeit voort uit een vooronderzoek uitgevoerd door Prof. Dr. Pepijn Brandon en dr. Sabine Go, tevens begeleiders van dit project. Zij deden in opdracht van Nationale Nederlanden onderzoek naar de slavernijbetrokkenheid van NN’s rechtsvoorgangers. Op basis van dit onderzoek is besloten om één van die rechtsvoorgangers centraal te stellen in de vorm van een promotieonderzoek: De Assurantie Compagnie van 1771. Naar de rol van verzekeraars in de wereldwijde Nederlandse betrokkenheid van de slavernij is nog maar weinig onderzoek verricht. Deze studie onderzoekt hoe en in welke mate de Assurantie Compagnie van 1771 betrokken was bij slavenhandel en slavernij, en welke gevolgen deze betrokkenheid had voor de slaafgemaakten, Compagnie en firmanten. Op basis van een boekhoudkundige reconstructie van de bronnen van de Assurantie Compagnie 1771 worden vragen beantwoord over de omvang, vorm en gewicht van deze betrokkenheid. Dit onderzoek kijkt ook naar de praktische organisatie van de betrokkenheid van de slavernij, de verhouding tussen de slavernij-gerelateerde activiteiten van de Assurantie Compagnie van 1771 en van andere spelers bij de verzekeringssector in de achttiende en negentiende eeuw, en de gevolgen van de activiteiten van de Assurantie Compagnie van 1771 en haar firmanten voor de levens van slaafgemaakten.

Brandon en Go hebben in opdracht van A.S.R. ook een vooronderzoek gedaan naar de slavernij gerelateerde economische activiteiten van de verzekeraar. De *Rapportage vooronderzoek slavernijverleden voorlopers ASR en uitgewerkt onderzoeksvoorstel* is in juni 2022 aan A.S.R. aangeboden. Na een aantal discussies tussen IISG en A.S.R. over de noodzakelijke vorm, omvang en diepgang van het onderzoek heeft A.S.R. besloten de opdracht te verlenen aan een commercieel onderzoeksbureau.

The Global Business of Slave Trade: Patterns, Actors and Gains in the Early Modern Dutch and Iberian Slave Trade

This four-year project, funded by the SSH Open Competition M 2022 – Philosophy, Historical and Religious Science, is being developed at the IISH by Filipa Ribeiro da Silva (PI), and Philipp Huber (PhD), since November 2023. Its core researcher focuses on three central questions: i) What were the patterns of slave trade in the Indian Ocean, Indonesian archipelago and South China Sea (where were enslaved bought and where were they transported to)? ii) How was this commerce organized and by whom (peoples of Asian and African origin alongside Dutch, Portuguese, Spanish)? iii) What did those actors gain and lose? (E.g. economic power, political power and leverage, social prestige, and upward mobility?) and iv) How deeply involved in this business were the Dutch, the Portuguese, and the Spanish, the English, and the French, and what did this mean for the economies of their empires?

The team will be tackling these questions by centering research around three main regions that are pivotal to improving our understanding of slavery and slave trade east of the Cape of Good Hope, namely the trade from and to South and Eastern Africa, as well as around the South China Sea, and the Indonesian archipelago. The key expected outputs are: a new set of slave trade voyages to be added to the ESTA database; a Digital Humanities article; a Forum/Thematic dossier on the reconstruction of Asian slave trade on a peer-reviewed international journal; a PhD dissertation; and an edited volume.

Exploring Slave Trade in Asia (ESTA)

Sinds 2016 heeft het project *Exploring Slave Trade in Asia* (ESTA) als doel de discrepantie weg te werken tussen de rijkdom aan beschikbare gegevens en bronnen die de historische slavenhandel in de Indische Oceaan en Maritiem Azië beschrijven, en het gebrek aan middelen om gedetailleerde interregionale en vergelijkende kwantitatieve analyses mee uit te voeren. Hoewel het ESTA-team in 2021-2022 al belangrijke stappen had gezet op het gebied van grootschalige data-invoer en -curatie, leidde de voortzetting van deze inspanningen in 2023 tot de publieke lancering van een online doorzoekbare en visualiseerbare database, toegankelijk via <https://exploringslavetradeinasia.com>. Eerst werd de database op 17 november door Matthias van Rossum en Pascal Konings in het Bonn Center for Dependency and Slavery Studies (BCDSS) aan enkele genodigden gepresenteerd, waarna de officiële publiekslancering op 6 december 2023 ‘thuis’ op het IISG in Amsterdam plaatsvond. Ter gelegenheid hiervan besteedden landelijke media, waaronder Het Parool en de NOS (in radio- en televisie-uitzendingen), ruime aandacht aan het project en de website. Mede door deze ruchtbaarheid vonden in slechts drie dagen meer dan 40.000 bezoekers hun weg naar de site. Inmiddels wordt de website door tal van geïnteresseerden – zowel leken als (amateur)historici – gebruikt, waarbij het project ook deel is gaan uitmaken van lessen omtrent slavernij en slavenhandel op enkele universiteiten en middelbare scholen. In aanloop naar de lancering werd tevens in april 2023 een *TSEG*-artikel gepubliceerd waarin enkele uitdagingen, keuzes en data-analyses van slavenhandelsroutes uit de eerste fase van het ESTA-project centraal staan, alsmede een dataset met de gestandaardiseerde locaties in de ESTA-database.

- P. Konings, M. Hids, S.J. Miske, M. van Rossum, M. Tosun, H. de Korte, 'Exploring Slave Trade in Asia: Towards an International Database', *The Low Countries Journal of Social and Economic History* 20:1 (April 2023), 153-172, <https://doi.org/10.52024/tseg.13647>.
- Pascal Konings, 2023, "ESTA Database Locations", <https://hdl.handle.net/10622/IWJMHH>, IISH Data Collection, V2, UNF:6:NYiDyLITHmmfB8C3tf5hQg== [fileUNF]

Investing in Dutch Brazil: Credit, Debt and the Sugar-Cycle in the Seventeenth-Century Atlantic World

Erik Odegard is in 2023 verder gegaan met zijn onderzoek naar de investeerders in de Nederlandse kolonie in Brazilië in de zeventiende eeuw. Dit heeft ook dit jaar in een aantal publicaties geresulteerd. Een voorstel om een klein op een breed publiek gericht boek over het onderwerp te schrijven in de 'Zeven Provinciën' reeks is ook dit jaar aangenomen. Erik is bezig geweest zijn verzamelde data op te maken om ze open access te kunnen delen. Op basis van de verzamelde gegevens en verder archiefonderzoek zijn een aantal artikelen in voorbereiding. Erik heeft in 2023 in onder meer op congressen in Gotenburg Oxford en Madrid zijn werk gepresenteerd en daarnaast in Rotterdam, Delft en Kleve (Duitsland) voor een breder publiek gesproken. Het afgelopen jaar (2022-2023) zijn de volgende publicaties verschenen:

- E. Odegard. 'Sephardic Women Between Dutch Atlantic Worlds, 1654-1680', *EJPH* (2023) *EJPH*, 21, 1, p. 1-21.
- E. Odegard, 2023, 'L'Indien and the Gilded Plaice: Building American Frigates in Amsterdam, 1777-1782', *International Journal of Maritime History*, 35,2, p. 210-231.

Commodity Frontiers Initiative (CFI)

In 2023 bracht Ulbe Bosma zijn *World of Sugar. How the Sweet Stuff Transformed Our Politics, Health, and Environment over 2,000 Years* (Harvard University Press) uit. Het boek trok uitgebreide aandacht van de pers in binnenland en buitenland. Contracten voor vertalingen zijn met negen uitgevers gesloten.

Daarnaast speelde hij een leidende rol in het [Commodity Frontiers Initiative \(CFI\)](#), het internationale network van wetenschappers, onderzoeksteams, NGOs en artiesten dat de rol van commodity production in de ontwikkeling van het globale capitalism over de afgelopen 600 jaar en haar consequenties voor de huidige tijd bestudeert.

- Bosma, U., & Vanhaute, E. (2023). 'Commodity Frontiers: Linking Global Capitalism and Local Resilience.' In J. Curry-Machado, J. Stubbs, W. G. Clarence-Smith, & J. Vos (Eds.), *The Oxford Handbook of Commodity History*. Oxford University Press, 85-102.
- Bosma, U. & van Erp, M. (2023), 'Computational Methods for the History of Commodities as Illustrated by Apple Pie Recipes.' *The Oxford Handbook of Commodity History*. Curry-Machado, J., Stubbs, J., Clarence-Smith, W. G. & Vos, J. (eds.). Oxford: Oxford University Press, 615-632.

- Bosma, U. (2023), 'Gedwongen verplaatsing en illegale slavenhandel na de afschaffing.' In Esther Captain & Matthias van Rossum & Rose Mary Allen & Urwin Vyent *Staat en Slavernij*. Athenaeum, Polak & Van Genneep.
- Bosma, U. (2023). How the World got Hooked on Sugar. *Time Magazine*. <https://time.com/6329462/history-sugar/>
- van Leeuwen, B., Bosma, U., & Wang, M. (2023). Industrial revolutions in a globalizing world, 1760–present. In P. Bianchi, S. Labory, & P. R. Tomlinson (Eds.), *Handbook of Industrial Development*. Edward Elgar Publishing Ltd., 18-36.

Joost Jonker is als fellow aan het IISG verbonden. Net als gedurende 2022 waren alle inspanningen dit jaar gericht op onderzoek en schrijven ten bate van het boek met Oscar Gelderblom, een vergelijkende financiële geschiedenis van de zuidelijke Nederlanden en de Republiek, 1500-1800. Verschillende Belgische archieven en bibliotheken werden bezocht, naast het uitpluizen van vooral de NEHA collecties. Het boek is nu in manuscript zo ver, dat we het tegen oktober naar een uitgever kunnen sturen. In juni verdedigde promovendus Rolf de Winter met succes zijn proefschrift over de helikopter in de Nederlandse krijgsmacht aan de Universiteit Utrecht en in september promoveerde Laura van Hasselt aan de UvA op haar proefschrift over Piet van Eeghen. Daarmee rest me nog één promovendus, Paul Koulen (plantageleningen Guyana), die naar ik verwacht dit najaar zal kunnen promoveren.

Electronic Repository of Russian Historical Statistics (<https://ristat.org>)

Het Elektronisch Archief van Russische Historische Statistieken is een online database met basisindicatoren van sociale en economische ontwikkeling voor Ruslands regio's voor vijf historische steekjaren: 1795, 1858, 1897, 1959, en 2002. De data hebben betrekking op bevolking, land, kapitaalgoederen en agrarische, industriële en dienstenproductie. De database werd gezamenlijk ontwikkeld door het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis, de New Economic School (NES, Moskou) en het Interdisciplinair Centrum voor Studie van Economie, Geschiedenis en Samenleving (ICSHES, Moskou). Het projectteam werkte onder leiding van onderzoekers Gijs Kessler (IISG) en Andrei Markevich (NES). De data zijn opgeschoond en gestandaardiseerd en worden beschikbaar gesteld in zowel Russisch origineel en Engelse vertaling. De data gaan vergezeld van uitgebreide documentatie over selectie, bewerking en mogelijke vertekeningen en lacunes. Het werk aan dit omvangrijke project startte in 2010 en in 2023 werden de laatste data-sets toegevoegd aan het platform. Deze laatste toevoeging betrof de data over kapitaal, dienstenproductie en landbezit en -gebruik.

Publicaties die voortkomen uit, of deels gebaseerd zijn op data uit het Elektronisch Archief zijn te vinden in de Publicatiesectie van de website: <https://ristat.org/about/publications>.